

BACHELOROPPGAVE

Blir barns behov godt nok ivaretatt under opphold på
krisesenter?

Av

Lisa Ågnes Arnesen
Kandidatnummer: 70

Sosialt arbeid

BSV5-300

Mai, 2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Kandidatnr: 70, Lisa Ågnes Arnesen

JA X NEI__

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	2
2.0 AVGRENSNINGER OG PROBLEMSTILLING	3
3.0 FORFORSTÅELSE OG RELEVANS FOR SOSIALFAGLIG ARBEID	4
4.0 LITTERATURSTUDIE	4
4.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV LITTERATURSTUDIE	5
4.2 KILDEKRITIKK	5
5.0 SENTRALE FORSKERE PÅ FELTET	6
6.0 BAKGRUNN	7
6.1 HVA ER ET KRISESENTER?	7
6.2 LOVGRUNNLAG	8
6.3 KRISESENTERBEVEGELSENS UTVIKLING	9
6.4 BARNAS TILBUD PÅ KRISESENTER	9
7.0 VOLD: DEFINISJONER, KONSEKVENSER OG PERSPEKTIVER	12
7.1 HVA ER VOLD?	12
7.1.1 <i>Hva er konsekvensen for barn å leve med vold i nære relasjoner?</i>	12
7.2 BARN OG TRAUMER	13
7.2.1 <i>Ettervirkninger av traumer</i>	14
7.3 BARNEPERSPEKTIVET	14
8.0 BLIR BARNAS BEHOV GODT NOK IVARETATT UNDER OPPHOLD PÅ KRISESENTER?	16
8.1 BLIR BARNEPERSPEKTIVET IVARETATT?	16
8.2 HVILKET TILBUD FÅR BARN PÅ KRISESENTER?	19
8.3 ER KOMPETANSEN TIL DE ANSATTE GOD NOK?	21
9.0 AVSLUTNING	22
LITTERATURLISTE	25

1.0 Innledning

”Mamma, nå har vi vært lenge nok på ferie, nå er jeg lei. Det er så kjedelig her. Når skal vi dra hjem til pappa igjen?”

- *”Siri” 6 år*

Fra januar til juni 2015 hadde jeg praksis på et krisesenter. For meg ble det et sterkt møte med de voldsutsatte kvinnene og deres barn. Det som gjorde mest inntrykk på meg var alle barna som bodde der. De hadde opplevd mye av det samme, men hadde fremdeles hver sin forståelse av situasjonen, hver sin mening og hver sin tro på fremtiden. En dag overhørte jeg ei 6 år gammel jente si til sin mor at hun ville hjem, at det var kjedelig her, sitert fra sitatet over. Med andre ord visste ikke barnet noe om hvorfor hun var der. Det var da jeg stilte meg spørsmålet i hvor stor grad disse barna faktisk får informasjon og om de i det hele tatt bør informeres. Blir de like godt ivaretatt som mødrene?

Jeg ønsker med denne oppgaven å ta for meg om barna som oppholder seg på krisesenter blir godt nok ivaretatt. Jeg vil sette dem i fokus og bruke barneperspektivet som et argument for viktigheten av ivaretagelse av barna. Jeg har valgt å stille dette spørsmålet av flere grunner. For det første handler det om at det finnes konvensjoner, lover og retningslinjer knyttet til barnets rettigheter. Etter å ha lest meg opp på forskningen som har blitt gjort innenfor feltet ser man at det finnes flere forbedringspotensialer både ut i fra barnets og de ansattes egne erfaringer. For det andre handler det om at jeg selv har erfart og gjort meg egne tanker rundt situasjonen.

For det tredje handler det i stor grad om at vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem, og et angrep på grunnleggende menneskerettigheter (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017). Regjeringen har utarbeidet en handlingsplan for å synliggjøre urettferdigheten rundt vold i nære relasjoner og hvordan man kan bekjempe den (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017). Regjeringens målsetting er å sikre et likeverdig tilbud med god kunnskap og kompetanse innenfor feltet (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017). Jeg ønsker å tydeliggjøre forskningen innenfor feltet og konsekvensen av dette til å synliggjøre

problematikken. Deretter ønsker jeg å belyse om barnas ivaretagelse stemmer overens med det barna sier. Jeg ønsker også å drøfte om de ansattes kompetanse er god nok til å ta seg av barna på krisesenter. Tilslutt vil jeg prøve å skape et helhetlig bilde av hva som fungerer bra og hva det kan arbeides videre med på krisesentrene rundt om i landet.

2.0 Avgrensninger og problemstilling

Jeg har valgt å avgrense oppgaven og knytte den til barnas ivaretagelse på krisesenter på bakgrunn av min forforståelse om at det er viktig å se barna ut i fra situasjonen og å hjelpe dem på veien ut av de voldelige hjemmeforholdene.

I litteraturen brukes begrepene ”barn som er vitne til vold”, ”barn som er eksponert fra vold” og ”barn som lever med vold i familien” om hverandre. Jeg har valgt å forholde meg til disse begrepene og belyse alle tre i min oppgave. På krisesenter vil det være vanskelig å vite om barnet selv har blitt utsatt for vold, fordi dette ikke er krisesenterets oppgave og jeg har derfor valgt å ikke fokusere på forskjellene. Jeg velger heller å fokusere på viktigheten av å ivareta barna som både er utsatt for vold og vitne til vold og at dette i stor grad kan påvirke like mye. Jeg har valgt å avgrense oppgaven min til å kun ta for meg kvinnene på krisesenter. Dette har jeg valgt fordi det er mest dokumentert forskning der mor er voldsutsatt og far er voldsutøver. Det er derimot viktig å være klar over at alle krisesentre også har et tilbud for menn, men jeg har valgt å se bort i fra denne gruppen grunnet omfanget i min oppgave.

Jeg ønsker å belyse om barnets behov blir godt nok ivaretatt på krisesenter av de ansatte, viktigheten av å bruke tid til å se barnet og hvor mye egentlig barnet burde få vite om forholdene som har oppstått. Jeg endte derfor opp med denne problemstillingen:

”Blir barns behov godt nok ivaretatt under opphold på krisesenter?”

3.0 Forforståelse og relevans for sosialfaglig arbeid

Gjennom min praksis ved krisesenter har jeg utviklet en forforståelse i forhold til barna som oppholder seg der. Jeg ble overrasket over graden av antall barn som flytter inn på krisesenter med sin mor. Jeg har selv erfart i hvor stor grad volden i familien påvirker barna og deres tanker rundt den nåværende situasjonen. Jeg sitter igjen med et spørsmål knyttet til om disse barna som flytter inn på krisesenter med sin mor blir like godt ivare tatt som den voldsutsatte. Med dette mener jeg om disse barna får den hjelpen de trenger som for eksempel samtaler og tilbud om ulike aktiviteter slik at de også kan bearbeide volden. Får barna også egentlig nok informasjon om hva et krisesenter er og hvorfor de bor der? Jeg har også gjennom studiet lært om hvordan vold og andre traumatiske opplevelser påvirker hjernen og hvor viktig det er å bearbeide disse prosessene. Jeg ønsker å bruke forskning på feltet og viktigheten av å ivareta barna til å belyse dette i min oppgave.

Temaet barn på krisesenter er relevant innenfor faget sosialt arbeid. For det første fordi et krisesenter er en arena for sosialarbeidere der formålet er å hjelpe kvinnen og eventuelt barnet ut av de voldelige forholdene. For det andre handler det om at når barn lever under belastende forhold i hjemmet er det myndighetens oppgave å gripe inn for å ivareta barnets behov, jf. Barnevernloven §1-1. Vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem som man prøver å forebygge skadeomfanget av og det er ved hjelp av regjeringens handlingsplaner at dette har blitt satt på dagsorden (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017). Vold i nære relasjoner er også straffbare handlinger i strid med norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter. Regjeringen vil på bakgrunn av omfanget iverksette tiltak for å forebygge volden, hjelpe de utsatte og tilby behandling til voldsutøver (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017).

4.0 Litteraturstudie

Dalland (2012) beskriver forskningslitteratur der en samler inn data på en måte som er allment godkjent (Dalland, 2012). Med dette mener han at det er fagfolk på området som har en felles forståelse av hva som er en anerkjent fremgangsmåte (Dalland, 2012:48). Metode er et begrep som brukes for å forklare hvilke fremgangsmåte man ønsker å benytte seg av for å finne ut mer om det spesifikke området. Sosiologen Wilhelm Aubert beskriver metode slik;

En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap (Aubert, 1985:196).

4.1 Begrunnelse for valg av litteraturstudie

Jeg har valgt å forholde meg til litteraturstudie. Dette fordi det finnes mye forskning knyttet til krisesenterarbeid og fordi det ville blitt en for omfattende studie om jeg selv skulle gjennomført undersøkelsen. Det er også tidskrevende og etisk sett utfordrende å forske på barn. Forskningsartiklene jeg har funnet har stor relevans til min problemstilling nettopp fordi man får et innblikk i hvordan barnet selv opplever situasjon av å bo på krisesenter. Barnet vil alltid danne seg et bilde av det å flykte, bo på et ukjent sted og den fremtidige usikkerheten. Barnets tanker er en vesentlig faktor for å forstå hvordan disse barna best mulig kan bli ivaretatt på krisesenter.

Det handler også om hvilke kompetanse, kvalitet og kapasitet de ansatte på krisesenteret har til å ivareta barna. Hvem er brukergruppen, hvilke kompetanse finnes på de ulike sentrene og hvordan kan det utvikles og sikres. Prosjektleder Wenche Jonassen har forsket på dette feltet hvor det kommer frem spesifikke metoder for ivaretakelsen av barna (NKVTS). Hun er sentral innenfor dette feltet fordi hun har publisert en rekke forskningsbidrag innenfor krisesenterarbeid som både omhandler krisesenter som et lavterskeltilbud og driften av krisesentre.

4.2 Kildekritikk

Ved litteraturstudie tar man utgangspunkt i andres forskning. Det er da viktig å være kritisk til litteraturen som tidligere er skrevet (Dalland, 2012). Barn på krisesenter er et tema det generelt har blitt gjort lite forskning på og det er derfor viktig å være kritisk til dette.

Undersøkelsene innenfor temaet har blitt utført gjennom kvalitative intervjuer. Kvalitative intervju av barn synes å være mer relevant mot min problemstilling fordi jeg ønsker å besvare om barna blir godt nok ivaretatt gjennom deres egne opplevelser. Det er derimot også viktig å være kritisk til disse typer intervju. En begrensning kan være at det kan bli en for tett kobling mellom intervjuer og barnet, i tillegg til at det kan være svært krevende å intervju barn. En positiv virkning ved kvalitativt intervju kan være at barnet tørr å åpne seg mer og man får et

bedre helhetlig bilde av situasjonen enn man ville fått gjennom kvantitative intervjuer. Det er også viktig å være kritisk til at det bare finnes et fåtall forskningsartikler knyttet til akkurat dette temaet. Jeg har valgt å benytte meg av litteratur som er skrevet av de fremste fagfolkene på feltet og derfor forholdt meg til Øverlien og Jonassen som utgangspunkt.

5.0 Sentrale forskere på feltet

Den forskningen som tidligere har blitt gjort om barn på krisesenter omhandler i stor grad kvinnene med barn som ”medfølge”. For å kunne beskrive ivaretakelsen av barna er det en vesentlig faktor å utføre intervjuer direkte knyttet til barna, der barna selv blir hørt og sett som selvstendige aktører i samfunnet. Jeg har i stor grad valgt å forholde meg til forskningslitteratur tilknyttet forsker Carolina Øverlien. Hun er forsker ved nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (Nkvts) og dosent ved Stockholm Universitetet, institusjon for sosialt arbeid. Hun har kompetanseområder innenfor barn som vitne til vold, seksuelle overgrep mot barn og barn på institusjon. Øverlien holder per dags dato på med et forskningsprosjekt der formålet er å skape kunnskap om barn som gjentatte ganger har bodd på krisesenter. Dette prosjektet skal stå ferdig i 2016 og har pågått siden 2013.

Hun har tidligere utarbeidet flere forskningsartikler knyttet til sitt kompetanseområdet. Øverlien var den første som forsket på barns erfaringer fra livet på krisesenter, der studiet kartlegger barnets situasjon på krisesenter samt deres behov for hjelp og oppfølging. Studiet besto av kartleggingsstudie rettet mot de voksne og intervjustudie rettet mot barna. Jeg mener hennes forskning er et godt utgangspunkt i å belyse viktigheten av å se barn på krisesenter og få en bredere forståelse av hva det kan arbeides videre med for å hjelpe barnet. Hun har som sagt rettet søkelyset mot barna gjennom kvalitative intervju og jeg mener derfor at dette er pålitelige og gode kilder som utgangspunkt for forskningen.

Unni Helte og Per Øystein Steinsvåg har skrevet en bok om barn som lever med vold i familien (Helte & Steinsvåg, 2011). Jeg mener denne boken beskriver viktigheten av hvordan det påvirker barnet å leve med vold innad familien. Jeg ser det som relevant å beskrive dette i

min oppgave slik at man får et helhetsbilde av hvor viktig det er at barna blir godt ivaretatt og for å redusere eventuelle vansker i senere liv.

De ulike krisesentrene får oppfølging av RVTS som et ressurscenter i Norge når det gjelder kompetanse av vold og traumer. Jeg kommer dermed til å forholde meg til deres kunnskap knyttet til denne problematikken. Jeg har også forholdt meg til statistikk utarbeidet av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir), hvor det har blitt gjort rapporteringer knyttet til krisesentertilbudene. Jeg har tatt utgangspunkt i tall og statistikk fra kapittel 6 som omhandler barn på krisesenter.

6.0 Bakgrunn

6.1 Hva er et krisesenter?

Et krisesenter er et midlertidig tilbud for kvinner, menn og barn som har vært utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner (Narud, 2014). Det er et lavterskeltilbud med mulighet for både dagtilbud og botilbud. Krisesenter er døgnåpent og kan oppsøkes direkte uten avtaler. De ulike sentrene tilbyr beskyttelse, råd og veiledning for de som har vært utsatt for vold i nære relasjoner (Narud, 2014:39). Krisesentre skal også være tilrettelagt brukerens individuelle behov, dette inkluderer også barn som tar følge med sin mor (Bufdir, 2016). Sentrene driver ikke behandling, men er en trygg base der de hjelper de voldsutsatte til å kontakte andre offentlige hjelpeapparater, i tillegg tilbyr de egne samtaler. Målet er å styrke brukerne, slik at de skal få kontrollen på sitt eget liv. De fleste krisesentre har en maksimal botid på 3 måneder, men dette varierer fra kommune til kommune. I Norge finnes det 51 krisesentre rundt om i landet (Bufdir, 2016).

Et krisesenter skal ha erfaringsbasert kunnskap og kompetanse knyttet til det å hjelpe voldsutsatte kvinner ut av det voldelige forholdet (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). De har også den muligheten at de kan observere barn over en lengre periode. Når barnet bor på krisesenter i en periode vil de ansatte ha tid til å observere barnet i ulike settinger på bakgrunn av sin kompetanse innenfor vold (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Et krisesenter skal

være en hjelpeinstans for barn som har opplevd vold i familien og skal brukes som en del i et godt samarbeid videre med andre barnefaglig instanser (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Det varierer i stor grad hva som skjer med kvinnene og barna ved utflytting. De fleste flytter i egen bolig, noen velger å dra tilbake til overgriper og andre kommer raskt tilbake til krisesenter (Bufdir, 2016).

6.2 Lovgrunnlag

Det er viktig å se på sentrale lovverk som sier noe om barnets rettigheter og ivaretagelse knyttet til krisesenter. Dette er viktig fordi det er de ulike lovgivningene som legger føringer for det daglige arbeide med voldsutsatte barna. Her kan man stille seg spørsmålet om barna faktisk får den hjelpen de har rett på, spesifikt knyttet opp mot krisesenterarbeid. Den mest relevante loven er lov om kommunale krisesentertilbud (Krisesenterloven, 2010).

Krisesenterloven ble vedtatt i 2010 og i forbindelse med denne loven ble alle kommuner pålagt krisesentertilbud. Formålet med denne loven er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner jf. Krisesenterlova §1. Denne loven er et utgangspunkt for hvordan krisesenterarbeid skal foregå og sier noe om kravene til tilbudet, individuell tilrettelegging og taushetsplikt.

FNs barnekonvensjon bygger på prinsippet om barnets beste og at barnets beste alltid skal stå i fokus (FN-sambandet, 2016). I følge FNs barnekonvensjon, vedtatt 20. November 1988, har alle barn behov for omsorg og beskyttelse fra sine foreldre, i tillegg til å ha behov, har de også rettigheter tilknyttet barnekonvensjonen. I følge lovgivningen har en plikt til å gi barn mulighet til å være egen aktør og rett til å uttale seg når det gjelder deres eget liv (FN-sambandet, 2016). Konvensjonen er omfattende og dekker flere aspekter innenfor barnets rettigheter til liv, utvikling og beskyttelse (FN-sambandet, 2016). FNs barnekonvensjon spiller en vesentlig faktor når det kommer til barnets ivaretagelse på krisesenter og er et viktig bidrag i barns mulighet som egen aktør i samfunnet. I artikkel 19, 1.ledd står det skrevet:

”Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømelig behandling, mishandling eller

utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet”.

Artikkelen omhandler barnets rett til å bli beskyttet mot alle former for vold, både fysisk og psykisk og er relevant innenfor krisesenterarbeidet med barn.

To andre lovverk som også er relevante for å forstå barnets rett på å bli ivaretatt er *lov om barneverntjenester (barnevernloven)* og *lov om barn og foreldre (Barneloven)*. Disse lovene handler om at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse, har rett på nødvendig hjelp til rett tid.

6.3 Krisesenterbevegelsens utvikling

Den første krisetelefonen for mishandlende kvinner ble åpnet i Norge i 1977 og ble den gang drevet gjennom private midler (Øverlien, 2012). I 1982 ble det utarbeidet en kvinnepolitisk plattform for krisesenterbevegelsen, der budskapet var at vold mot kvinner er et stort problem forårsaket av ulik maktfordeling mellom kvinner og menn (Jonassen 2014:41). Det første krisesenteret kom til Norge i 1978 og ble først utarbeidet i Oslo (Natvig, 2015). I 2010 ble alle krisesentre fullfinansiert av stat og kommune. Samme året ble *lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterloven)* iverksatt, i tillegg ble det utarbeidet krisesentertilbud for menn (Jonassen, 2014). Det aller første krisesentertilbudet til barn i Norden var tilknyttet Stockholm krisesenter, som åpnet tidlig på 80-tallet. Hensikten med dette tilbudet var å gi mødrene tid til selv å komme seg gjennom sine voldserfaringer. Barnas behov ble satt til side der tilbudet skulle virke mer som en avlastning til mor enn som hjelp til barnet (Øverlien, 2012). Det har skjedd store forandringer i dagens samfunn og barn på krisesenter har en høyere posisjon som offer til vold og som bruker av krisesenter enn de har hatt tidligere (Øverlien, 2012).

6.4 Barnas tilbud på krisesenter

Hvert år bor det gjennomsnittlig mellom 1800 og 2000 barn på krisesenter i Norge (Redd barna, 2015). I statistikk utført av Bufdir (2013) kom det frem at det totalt ble registrert 2123

opphold av barn i 2013. Et opphold for barn varte gjennomsnittlig 28 døgn (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2014). Kommunen er pliktig til å ta vare på barna på en god måte tilpasset deres særskilte behov og sørge for at de får oppfylt sine rettigheter jf.

Krisesenterloven §3. Loven tilsier også at krisesenteret har opplysningsplikt til barneverntjenesten i tilfeller der det er forhold som tilsier tiltak i barnevernet, jf. §6.

Ved ankomst på krisesenter har alle barn én ting til felles. Det er at de kommer fra et hjem der noen har utøvd vold. Forskning antyder at omtrent halvparten av barn som lever med vold i familien har vært fysisk tilstede under voldsepisodene og at så mange som 85-90% har sett, hørt eller merket volden på andre måter (Redd barna, 2015). De nyeste rapporteringene utført av Bufdir (2014), viser at brukerregistreringene av barn i større grad gir økt kunnskap om oppfølging av det enkelte barnet enn det har gjort tidligere (Bufdir, 2014). Rapporten viser at jo eldre barna blir, jo mer hjelp får de. De eldre barna har større tilgang på individuelle samtaler og det settes mer fokus på å tilrettelegge for utflukter når det gjelder barn i skolealder (Bufdir, 2014).

Å studere barn som brukere på krisesenter er unikt og det har tidligere ikke blitt gjort forskning tilknyttet akkurat denne gruppen av mennesker. Fokuset på de ulike forskningsbidragene har vært den voldsutsattes oppfatning av krisesenter som en hjelpeinstans. Slike studier har blitt gjennomført blant annet i USA (Miller-Clevenger & Roe-Sepowitz, 2007; Lyon et al., 2008), og i Norge (Jonassen & Eidheim, 2001). I flere av de tidligere studiene som har blitt gjort ser man at søkelyset har blitt rettet mot mor, der barnet har blitt satt til side og ofte blitt omtalt som medfølge. Carolina Øverliens forskning er den første landsomfattende studien om barn på krisesenter i Norge. Verken Sverige eller Danmark har gjennomført omfattende studier som dette (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009).

Tilbudene til barna på krisesenter varierer i stor grad ut ifra hvilke av de ulike sentrene man besøker. Selv om tilbudene varierer, har alle til felles at de ønsker å skape et best mulig opphold for barnet under tiden på senteret. Det finnes ulike grunner til hvordan barn opptrer ved overgangen til oppholdet på krisesenteret. Mange barn blir ofte passive og innesluttet ved

oppholdet nettopp fordi de er usikre, de forstår ikke virkeligheten og trekker seg tilbake. For mange barn handler det også om trusselbildet rundt situasjonen og deres fysiske og psykiske helse (Redd barna, 2015). For mor kan det i stor grad være krevende å aktivisere barna i starten av et krisesenteropphold, rett og slett fordi mor kan være psykisk sliten etter den krevende tiden hun har hatt bak seg (Redd barna, 2015). I Redd Barnas veileder har de tatt for seg ti grunner til å ha aktiviteter med barna og viktigheten ved å ta vare på dem under oppholdet.

1. Barnekonvensjonen artikkel 2 (rett til ikke diskriminering), artikkel 6 (rett til optimal utvikling) og artikkel 3 (rett til lek og fritid)
2. Passiv hverdag og isolasjon
3. Bygge nettverk, relasjoner og sosiale ferdigheter
4. Positive opplevelser, noe å glede seg til og fortelle om
5. Normalisering av hverdagen
6. Trygghet og stabilitet
7. Styrket selvbilde og mestringsfølelse
8. Bedret psykisk og fysisk helse
9. Bearbeide vanskelige opplevelser
10. Avlastning for mor eller far

- Redd barna, 2015

Som man kan se ut i fra de ti ulike punktene over handler det om å se barnet som et enkelt individ med behov for nødvendig hjelp. Flere av disse punktene henger sammen med hverandre og danner et bilde av hvordan et krisesenter kan være med på å påvirke i en positiv retning. Å bo på krisesenter kan for barnet være en trygghet der barnet får mulighet til å tilbringe tid med andre barn. Dette fører igjen til stabilitet der barnet kan være med på å styrke sitt selvbilde og fremme sin psykiske og fysiske helse. For mor vil barnets ivaretagelse på krisesenter være en stor avlastning fordi mor vil få tid til å bearbeide vanskelige opplevelser i tillegg til å vedlikeholde relasjonen med barna.

7.0 Vold: definisjoner, konsekvenser og perspektiver

7.1 Hva er vold?

Vold blir definert på mange måter og er et omfattende ord med mange ulike formuleringer. Verdens helse organisasjon (WHO) definerer vold som "The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation" (WHO, 2016). Denne definisjonen forklarer vold som et begrep der flere elementer påvirker hverandre. Voldsbegrepet handler om at vold sannsynligvis kan resultere i skade for ikke bare de det gjelder, men også påvirke de nærmeste.

En annen måte å forstå voldsbegrepet på er gjennom Per Isdals definisjon (2000). Jeg har valgt å forholde meg til hans definisjon for å få en forståelse av hva vold og dens påvirkningskraft. Per Isdal er en av de som var med på å starte et behandlingstilbud til menn som utøver vold i partnerforhold og han er derfor meget relevant i forskningen knyttet til voldsbegrepet. I følge Isdal inneholder voldsbegrepet et stort omfang av ulike forståelser (Isdal 2000:35). Han deler vold i fysisk, psykisk, seksuell, materiell og latent vold og argumenterer for en hyppigere bruk av voldsbegrepet (Isdal 2000:35). Med dette mener han at det er først når volden har fått sitt rette navn, at den er mulig å se og reagere på (Isdal 2000:35). I min oppgave har jeg ikke valgt å fokusere på de ulike formene for vold. Jeg velger heller å fokusere på hva vold er som et grunnlag for forståelsen av hva som skjer med disse barna og i hvilke grad vold kan oppleves og påvirkes innad familien.

7.1.1 Hva er konsekvensen for barn å leve med vold i nære relasjoner?

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å vise til i hvor stor grad barn blir påvirket av å leve med vold i nære relasjoner. Jeg mener dette er et viktig utgangspunkt i å forstå omfanget av det barnet påføres og igjen viktigheten av å ta vare på barn i tiden etter. Det er en viktig faktor å ha kunnskap om konsekvensen av vold på bakgrunn av hvordan man best mulig kan møte barnet under krisesenteroppholdet.

Undersøkelser knyttet til konsekvensene det har for barn å leve under voldelige forhold har hatt fokus på de symptomene barnet viser til (Midjo, 1992). Atferden som barnet påføres kan forstås som et resultat av den situasjonen barnet faktisk lever i. Stig Torsteinson (2011) skriver at, *det er veldokumentert at selv sped-og småbarn kan reagere like sterkt på å være vitne til vold som når de selv er direkte utsatt for vold* (Torsteinson, 2011:61). Torsteinson (2011) viser til et omfattende studie der spørsmålet handlet om barn som var vitne til vold. I studie fant de ut at barn som er vitne til vold i stor grad fungerer ulikt i forhold til barn som ikke har samme type erfaringer (Torsteinson, 2011:61). Et studie utført av Ehrensaft (2003) viser til at barn som har vært vitne til vold har en større sjanse for å få aggresjonsproblemer som voksen, som igjen kan føre til vold i partnerforhold (Ehrensaft, 2003). Barn som er vitne til vold fra den ene av foreldrene, kan utsettes for sterke sanseinntrykk. Dette i form av høye lyder og brå bevegelser (Torsteinson, 2011:65). Barnet har ikke kapasitet til å sortere inntrykkene som kommer og kan føle en kroppslig reaksjon som for eksempel høy hjertebank. En slik rekke biologiske mekanismer tres i kraft under følelse av ekstrem fare, usikkerhet og stress (Blindheim, 2011:51). Hvis hjernen er i konstant frykt og lever i et miljø preget av vold tilpasser hjernen seg disse sanseinntrykkene slik at hjernen klarer å beskytte seg for eventuelle farer senere. Dette innebærer at barnet til enhver tid vil være på vakt, reagere på sterke lyder og kan mistolke situasjoner rundt seg (Blindheim 2011:52).

7.2 Barn og traumer

Mange av barna som opplever vold innad familien blir ofte traumatisert. Det er derfor viktig å forstå traumer og deres virkninger når det er snakk om barn som har opplevd vold. Dyregrov (2010) beskriver ordet traume som *overveldende, ukontrollerbare hendelser som innebærer ekstraordinær psykisk påkjenning for det barnet eller ungdom som utsettes for hendelsen* (Dyregrov, 2010:14). Slike psykiske påkjenninger vil barn som opplever vold innad familien kjenne på kroppen i ulik grad. Dersom barnet lever i et voldelige hjem med stadig traumatiske hendelser, vil ulike mekanismer kobles inn for å hjelpe barnet til å forsvare seg selv. Barn vil iverksette sterke indre følelser knyttet til de traumatiske hendelsene. Barn benytter seg ofte av benektelse, bortskyving og undertrykkelse av egne følelsesreaksjoner når de skal forsvare seg selv (Dyregrov, 2010:16).

Det handler om i hvilken sammenheng det skjer i og ut i fra barnets alder og modenhet (Dyregrov 2010:14). Den amerikanske barnepsykiateren Leonore Terr (1991) skiller mellom to ulike traumesituasjoner, kalt type 1 og type 2. Type 2-traume omhandler situasjoner der personen gjennom en periode opplever en traumatisk hendelse. Denne type traume er et resultat av barn som er vitne til vold (Terr, L.C 1991). Barn trenger ikke direkte være offer for en alvorlig hendelse, men det å være vitne til vold kan være en stor nok traume i seg selv. Dette kan igjen føre til store ettervirkninger for barnet (Dyregrov 2010:15).

7.2.1 Ettervirkninger av traumer

Når et barn opplever noe traumatisk, er det vanlig å reagere med flere etterreaksjoner (Dyregrov 2010:24). Etterreaksjonenes type, omfang og varighet vil i stor grad avhenge av om barnet opplever enkelthendelser eller utsettes for en serie med traumatiske hendelser (Dyregrov, 2010:15). Det er viktig å være klar over at dette er vanlige ettervirkninger som det er viktig å ha kunnskap om i møtet med barn. Disse etterreaksjonene avspeiler at vårt mentale system har behov for tid til å bearbeide hendelsen som har skjedd. Noen av de mest vanligste etterreaksjonene er sårbarhet, frykt, angst, søvnforstyrrelser, konsentrasjonsvansker, tristhet, vansker i sosial kontakt og unngåelsesatferd (Dyregrov 2010:24). Det er viktig å forstå mulige konsekvenser av vold mot barn på krisesenter og denne kunnskapen synes å være svært relevant i arbeidet med de voldsutsatte barna.

7.3 Barneperspektivet

Begrepet barneperspektivet er et omfattende begrep som er svært komplekst og uklart. Det viktigste er å definere begrepet og forklare hvordan man kan ta det i bruk i praksis. Jeg mener i tråd med FNs barnekonvensjon at det er viktig å se barnet som en selvstendig aktør og at barnets stemme skal bli hørt. Mange barn på krisesenter har ofte opplevd mye traumatisk og har i like stor grad behov for å bearbeide de traumatiske handlingene som sin mor. Ved å forholde seg til Øverliens forskning tar man utgangspunkt i å løfte barnets erfaringer og opplevelser frem i lyset (Øverlien, 2012:20). Målet handler om å fokusere på barnet i voldssituasjonen og dens opplevelser av det han/hun har vært i gjennom, barnet skal bli sett i forhold til krisesentersituasjonen (Øverlien, 2012:20).

FNs barnekonvensjon er sentral i arbeidet med barn. I følge konvensjonen har en plikt til å gi barn mulighet til å være egen aktør og rett til å uttale seg når det gjelder deres eget liv (FN-barnekonvensjonen, 2003). Artikkel 12 i konvensjonen omhandler barnets rett til å si sin mening i situasjoner som angår dem (FN-Barnekonvensjonen, 2003). Dette er i tråd med barneperspektivets syn på barnets deltakelse i egen sak. Å sette barneperspektivet i fokus vil si å ta utgangspunkt i barnets posisjon og se kunnskapen knyttet til sin egen hverdag og livssituasjon (Haake, 1999).

Den danske professoren Per Schulz Jørgensen beskriver barneperspektivet slik:

Barnet forstår mindre, siger vi voksne – og rigtigt er det, at barnet forstår “noget andet” end den voksne. Verden ser anderledes ud, når man er seks år – end når man er 30 (Schulz Jørgensen i Kjær Jensen, 1988).

Med dette menes det at kunnskap og faglig viten om barn ikke automatisk gir en bedre forståelse av barnet. Mye av viten de voksne har skaffet seg er gjennom de voksnes synspunkt. Det vil si at det er kunnskap sett fra de voksnes øyne (Haake, 1999). Schulz belyser at ved uansett alder vil barnet også kunne ta en viktig del i avgjørelsene. Selv om de er yngre og sier mindre vil de fremdeles ha sitt eget synspunkt og sine tanker rundt situasjonen. Dette skal tas i betraktning når det gjelder å fremme barneperspektivet i krisesenterarbeidet (Haake, 1999).

For at barnet skal føle seg ivaretatt er det en viktig faktor å skape tillitt til barnet. Å innta en rolle der barnet er aktiv deltaker i en samtale krever kunnskap, mot og trygghet hos fagpersonen (Gamst, 2011:17). Det er en vesentlig sammenheng mellom fagpersonen og barnets evne til å formidle seg og dette er med på å gi barnet en motivasjon til å fortelle. For å føle tillitt og oppleve å bli forstått trenger barnet en trygghetsperson som lytter og ser barnet som den han/hun er (Gamst, 2011:17).

8.0 Blir barns behov godt nok ivaretatt under opphold på krisesenter?

Det er mange spørsmål man kan stille seg i forhold til barn på krisesenter og min problemstilling bygger på ulike vinklinger om de faktisk blir ivaretatt godt nok eller ikke. Disse spørsmålene vil ikke gi et klart ja- eller nei-svar, fordi det er flere vesentlige faktorer som spiller inn. Målet er å få et helhetlig bilde av hvor arbeidet videre ligger og hva som fungerer bra nok som det er. I diskusjonen vil jeg ta for meg barneperspektivet, redd barnas punkter og sosialarbeideres rolle som grunnlag for å diskutere om barna blir godt nok ivaretatt.

8.1 Blir barneperspektivet ivaretatt?

Det har skjedd store endringer fra krisesenterets første åpning i Norge i 1978 fram til i dag når det gjelder barnets ivaretakelse. Det var ved innføringen av krisesenterloven i 2010 at barnet som en selvstendig aktør ble satt i fokus. Krisesenterloven §3 åpner for at kommunen skal sørge for å ta vare på barna på en god måte som er tilpasset deres særskilte behov (Krisesenterloven, 2010). God ivaretakelse av barn innebærer at det enkelte barnet får dekket sine enkelte behov ut i fra alder og modenhet. Det innebærer også å ivareta barnets rettigheter etter annen lovverk slik som rett til helsehjelp, oppfølging av skole og barnehage og samarbeid med andre instanser under oppholdet (Bakketeig, 2014). Forskning viser at bare 26% har formalisert samarbeid med barnevernet (Øverlien, 2012). Det vil si at hele 76% ikke har det. På den ene siden kan dette være fordi barn ikke har behov for kontakten med barnevernet og at dette er grunnen til et lavt prosenttall. På den andre siden kan det handle om at samarbeidet ikke er så godt som man ønsker grunnet mangelfull tett oppfølging under oppholdet. Disse tallene kan indikere at barneperspektivet ikke er ivaretatt slik det burde være. Krisesenterarbeidet i seg selv vil ikke være nok til å ta seg av barnet på en best mulig måte, men det er det tverrfaglige samarbeidet som skaper muligheter for barnet. Ved at man skaper et godt tverrfaglig samarbeid med de ulike instansene rundt krisesenteret vil dette igjen være med på å danne en større trygghet for barnet under oppholdet. Et bedre samarbeid skaper tryggere rammer for barnet som igjen kan føre til stabilitet og kontinuitet i arbeidet videre. Ved at krisesenteret også er flinke til å opplyse barnet om den nåværende situasjonen og veien videre, kan dette være med på å trygge barnet. Hvis barnet føler seg sett, hørt og informert kan dette føre til at barnet føler seg godt nok ivaretatt under oppholdet på krisesenteret, nettopp fordi barnet har tilgang på informasjon om eget liv. Forskning viser derimot at noen

barn ikke føler seg hørt og at de mangler informasjon knyttet til hvor de er (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009).

Øverliens forskning (2012) ved bruk av barneperspektivet setter søkelyset på barnet i voldssituasjonen og dets opplevelser, der barnet skal bli sett i forhold til krisesentersituasjonen (Øverlien, 2012:20). Barnet skal stå i fokus som en selvstendig aktør, som en bruker i samfunnet og som et barn med sine særskilte behov. Når barnet skal bli sett, skal det også bli hørt. Ved at barnet står i sentrum skal barnet også få ta en viktig del i egne opplevelser av hva som har skjedd. Forskningen på feltet viser at barnets status på krisesenter er uklart (Øverlien, 2012). Med dette menes det at barn ofte blir satt i andre rekke hvor mors behov kommer øverst og barnet blir definert som ”medfølge”. Hvis man ser det fra den ene siden kan dette være en logisk forklaring nettopp fordi hvis mor er den voldsutsatte vil hennes behov automatisk bli satt i første rekke. Hun trenger hjelp med å komme seg ut av volden både knyttet til de økonomiske forholdene og boforholdene. Hvis man ser det ut i fra barneperspektivet kan man få en oppfattelse av at barnet blir satt til siden og ikke selv blir lyttet til slik som barnekonvensjonen tilsier. Denne forskningen kan tyde på at barneperspektivet ikke blir ivaretatt slik det burde, nettopp fordi det fremdeles er mye uklarheter.

Øverlien viser i sin forskning til at barn har rett på informasjon om spørsmål som berører dem (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Her kan man stille seg spørsmålet om hvor mye informasjon barnet faktisk har godt av å vite? Hvor går grensen for tilstrekkelig informasjon? Det handler i stor grad om å se barnets alder og modenhet ut i fra situasjonen. Øverliens studie (2009) viser til at barna selv ikke føler de får nok informasjon om hvor de er, hvorfor de er der og hva som skal skje framover (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Det er rimelig å anta at grunnen til dette kan være fordi moren kan oppleve det å bo på krisesenter som stigmatiserende. Andre mødre prøver også å skjerme barnet for informasjon fordi de selv mener at barna ikke har godt av å vite. Ved at barna skjermes for informasjon kan dette medføre en større usikkerhet og redsel for barna. Man kan derfor stille seg spørsmålet om alle ansatte på krisesenter skal informere barnet om situasjonen uansett hva mor sier. Å få informasjon om hvor barnet er og hvorfor de er der, er som tidligere beskrevet en av barnets rettigheter. Artikkel 12 i FNs barnekonvensjon legger til rette for barnets rett på informasjon

som berører dem (FN-barnekonvensjonen, 2003). Barnets behov for informasjon handler ikke bare om rettigheter, det handler også i stor grad om de grunnleggende behovene for mening og ærlighet (Raundalen, 2008). Ut ifra barnets ståsted og funnene fra forskningen vil barnets ivaretagelse ikke være god nok når det kommer til rett på informasjon. Men det er viktig å ta i betraktning at siden denne forskningen er fra 2009, kan det ha skjedd endringer siden den gang med tanke på hva barna selv mener. Det er også viktig å tenke på at krisesenterloven først kom etter at disse undersøkelsene ble foretatt, og man da kan stille seg spørsmålet om det har skjedd store endringer etter at loven kom? Dette er et spørsmål det er vanskelig å gi et tydelig svar på, nettopp fordi det ikke har blitt gjort nyere forskning tilknyttet dette temaet.

53% av barna som oppholder seg på de ulike sentrene er mellom 0-5 år (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Forskningen viser også at 39% av barna har opplevd vold som har pågått i 1-4 år og at 27% av volden har pågått i 5 år eller lengre (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Dette kan tyde på at et stort antall av barna på krisesenter har levd med volden store deler av livet. Slik jeg har beskrevet tidligere utyper Torsteinson (2011) at småbarn kan reagere sterkt på å være vitne til vold (Torsteinson, 2011). Dette vil si at flere av disse barna kan ha en større sjanse for å få problemer senere i livet nettopp fordi de har levd med vold store deler av livet. Dette gjør at det er ekstra viktig å ta vare på de mest sårbare barna. Her handler det igjen om å kartlegge barnets situasjon slik at utgangspunktet for å ivareta barnet under oppholdet er stor. Det er derimot viktig å påpeke at ikke alle barn vil få store konsekvenser og at dette er individuelt. For flere av disse barna er de voldelige forholdene en "normal" hverdag og de vil ikke forstå omfanget og konsekvensene av voldssituasjonen. På den ene siden handler det om at når barnet har opplevd vold i hjemme i flere år har barnet rett på informasjon. Barnet burde få informasjon som tilsier at dette ikke er normalt i et hjem, og at dette kan være straffbart. På den andre siden kan en se det ut i fra statistikken tilknyttet barnets alder. Barnet er i en veldig ung alder og det kan for barnet være vanskelig å sette seg inn i hva som egentlig skjer og å forstå det hele og store omfanget.

Heltne og Steinsvåg (2011) skriver at vold rammer de svakeste i familien hardest (Heltne og Steinsvåg, 2011:23). Barn er i en stadig utvikling på flere områder og er mer sårbare enn de voksne. For disse barna kan det være de som takler forholdene verst. Dette kan være fordi barna kan føle på en skyldfølelse av hva som skjer i hjemme, noen barn kan også tro dette er

en normal hverdag og overfører disse reaksjonsmønstrene til det voksne liv. Det er også viktig å ha i bakhodet at selv om barnets behov skal settes i fokus, er det også viktig å kombinere dette med oppmerksomheten rettet mot foreldrene. For å kunne hjelpe barnet ut av de voldelige forholdene er det viktig å ha en klar forståelse av foreldrenes situasjon og ha gode tiltak rettet mot dem. Det er gjennom foreldrene at volden pågår og det er viktig å avdekke dette, og gi de veiledning for veien videre. Uten dette er det en nesten umulig jobb å hjelpe barnet. Heltne og Steinsvåg (2011) skriver videre at det er særlig viktig å ha kunnskap om hvordan vold og voldsutøvelsen påvirker de voksnes muligheter og kapasitet til å yte maksimal omsorg (Heltne og Steinsvåg, 2011:23). Her påpekes igjen viktigheten av å ha kunnskap og kompetanse knyttet til det å leve med vold som et resultat av å forstå volden på en best mulig måte for barnet.

8.2 Hvilket tilbud får barna på krisesenter?

Redd barna (2015) har utarbeidet 10 grunner til å ha aktiviteter med barna på krisesentrene. Disse grunnene handler om hvor viktig det er å se barnet som et enkelt individ med sine særskilte behov. For å få en systematikk i vurderingen, tar jeg utgangspunkt i listen fra Redd Barna og skal forholde meg til de viktigste punktene knyttet til ivaretagelsen.

Et av de viktigste punktene handler om positive opplevelser, noe å glede seg til og fortelle om. Dette er viktig slik at barna skal kunne ha en mest mulig positiv opplevelse av å være på krisesenter. I en elektronisk håndbok utarbeidet av Bufetat (2009) beskrives de fysiske rammene som bør legges til rette for at barna som oppholder seg der har mulighet til å utfolde seg både kognitivt, kreativt og fysisk (Barne-, ungdoms og familieetaten, 2009). For traumatiske barn er det viktig med aktiviteter og utflukter som gir barna en følelse av mestring og tilhørighet (Dyregrov, 2010). Dette samsvarer med et annet av Redd barnas punkter som handler om å styrke eget selvbilde og mestringsfølelse (Redd Barna, 2015). Forskning viser at 61% av krisesentrene tilbyr utflukter (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Det fremgår ikke i undersøkelsen hvor hyppige disse utfluktene skjer eller i hvilke grad barna benytter seg av disse tilbudene. Det betyr at det fremdeles er 39% av krisesentrene som ikke tilbyr utflukter. Det er altså en stor andel som ikke har tilgang på dette. Utflukter og tilgang på aktiviteter kan være med på å forebygge barnas psykiske og fysiske helse under oppholdet. Utflukter kan gi barna en mulighet til å komme seg ut av krisesenteret, bearbeide erfaringer, oppleve mestring,

få støtte fra andre barn og muligheten til å utvikle sosiale ferdigheter. Å bygge nettverk, relasjoner og sosiale ferdigheter er et annet av Redd barnas punkter. Dette kan være med på å skape en ramme rundt det å føle seg godt nok ivaretatt, og det er nettopp barna som er en sentral faktor i denne oppgaven. Det er viktig å ta i betraktning at grunnen til at noen krisesentre ikke har tilgang på disse midlene kan være av økonomiske årsaker. Det kan også være at noen av krisesentrene har god tilgang på aktiviteter på huset og at de selv mener det fungerer bra nok slik det er. Dette kommer ikke frem i forskningen.

Et annet sentralt punkt når det kommer til ivaretakelsen av barna på krisesenter er gjennom barnekonvensjonen. Slik tidligere skrevet tilsier barnekonvensjonen at barn har ulike rettigheter når det gjelder deres ivaretakelse (FN-sambandet, 2016). Disse rettighetene er lovpålagte og skal følges opp. Det er viktig at de ulike krisesentrene har god tilgang på hjelp tilknyttet barn. For de utsatte barna er det viktig å skape en mest mulig ”normal” hverdag under oppholdet. Forskning viser fremdeles at det er store forskjeller mellom de ulike krisesentrene når det gjelder tilbud som tilbys (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Dette resulterer i tydelige forskjeller mellom hva forskningen antyder og hva barnekonvensjonen stiller krav til. Det er her man kan stille seg spørsmålet om barn blir godt nok ivaretatt når en stiller forskningen opp mot barnets rettigheter. Det kan uansett resulteres i at det finnes store forbedringspotensialer når det kommer til forskning på området. Et krisesenter bør ha tilrettelagte lokaler for barn, dette både i form av samtalerom og lekerom. Videre bør krisesenter ha trygge utearealer for uteaktiviteter og god oppfølging av andre offentlig instanser under oppholdet. Dette i tråd med krisesenterlovens §3 om tilrettelegging av individuelle behov og Dyregrovs forklaring om barnets behov for øyeblikkelig hjelp etter traumatiske opplevelser (Dyregrov, 2010).

Barn som opplever vold i hjemme har et sterkt behov for å bearbeide vanskelige opplever på lik linje med den voldsutsatte. Dette er et annet viktig punkt hos Redd Barna. Øverliens forskning (2012) viser til at 11 sentre ikke gjennomfører individuelle samtaler. Av de 39 sentrene som oppgir at de gjennomfører samtaler, oppgir tre at de ikke setter av en bestemt tid og et at tema ikke er bestemt på forhånd (Øverlien, Evang & Jacobsen, 2009). Dette viser at det fremdeles er uklarheter rundt samtaler knyttet til barna og i hvor stor grad det settes av tid til å gjennomføre disse samtaler. Uklarhetene kan tyde på at ivaretakelsen av barna ikke

er god nok for alle. Alle krisesentre burde ha tilgang på individuelle samtaler med barn. Det behøver derimot ikke være en plikt, men et tilbud der barna hvis ønskelig kan ta kontakt for samtale. Dyregrov (2010) presiserer at alle barn er forskjellige og reagerer ulikt på de traumatiske opplevelsene (Dyregrov, 2010). Det er derfor viktig at barna har en mulighet, slik at de hvis ønskelig skal kunne snakke om det vonde og bearbeide de vanskelige opplevelsene. Det finnes derimot noen barn som ikke ønsker disse samtalene og på sin måte alene klarer å bearbeide sine opplevelser. Dette presiseres igjen i krisesenterloven §3 hvor det står at barn skal bli tatt vare på gjennom sine særskilte behov.

8.3 Er kompetansen til de ansatte god nok?

De ansatte på krisesenter har en viktig jobb med å ivareta alle de som oppholder seg der. De har en stor påvirkningskraft når det kommer til ivaretagelsen. Ved at de er trygge omsorgspersoner for barna kan dette føre til at barna føler seg trygge, de føler seg lyttet til og de føler en nærhet. Dette kan igjen føre til at barna føler seg ivaretatt. Noe av det viktigste en som sosialarbeider kan vise ovenfor et voldspreget barn er trygget og ro i en kaotisk tilstand (Krisesentersekriteriatet, 2005). Det er derfor viktig at de ansatte har kunnskap og kompetanse til å arbeide med mennesker i krise og hvordan volden påvirker personen. Et voldspreget barn som lever med vold i familien kan føle en stor svekkelse knyttet til relasjonen med sine omsorgspersoner. Barnet har opplevd situasjoner som gjør at barnet blir satt i en posisjon der han/hun må skape egne overlevelsesstrategier for å komme seg gjennom hverdagen. For sosialarbeideren er det viktig å jobbe med denne relasjonen som kan ha blitt svekket hos barnet. Det viktigste arbeidet innebærer å la barnet bli sett og å ta hensyn til barnets reaksjoner og tanker.

Krisesenterloven §2 stiller krav til tilbudet som skal gis rundt om i landet. Loven tilsier at

”Kommunen skal sørge for god kvalitet på tilbudet, ved blant annet at de ansatte har kompetanse til å ta vare på de særskilte behovene til brukerne”.

Dette vi si at kommunen skal sørge for at de ansatte har kompetanse nok til å ta vare på de særskilte behovene til brukerne. Dette gjelder også barna. Den viktigste kompetansen de ansatte kan ha er som Per Isdal referer til å vite hvordan volden preger mennesket (Isdal, 2000). Ved at man har kunnskap om dette vil det være lettere å hjelpe personen ut av volden.

I følge Bufdirs tilgjengelighetsundersøkelse var det 38 av 51 krisesentre som oppga at de ansatte hadde kunnskap og kompetanse knyttet til barn i krise (Jonassen, 2008). Det vil si at det er hele 13 krisesentre som ikke har kunnskap og kompetanse nok knyttet til dette feltet. Det er derimot viktig å påpeke at det i undersøkelsen ikke er konkludert med omfang av denne kunnskapen og at en ikke kan få noe tydelig svar på dette. Dyregrov (2010) påpeker viktigheten av å ta vare på barnet etter en traume og hvor mye det kan være med på å forebygge skadeomfanget (Dyregrov, 2010). Forskningen viser igjen til at de ansatte selv forklarer at de har behov for mer kunnskap og kompetanse (Øverlien, Evang og Jacobsen, 2009). Hele 69% av de ansatte som deltok i undersøkelsen ønsker mer kunnskap knyttet til reaksjoner hos barn og 73% ønsker med kunnskap knyttet til samtaler og samtaleteknikker (Jonassen, 2008). Dette viser tydelig at langt over halvparten av de ansatte mener de ikke har nok kunnskap og kompetanse innenfor sitt fagfelt. Ut i fra hva krisesenterloven tilsier samsvarer ikke dette med hva de ansatte selv mener, jf. Krisesenterloven§2. Dette kan tyde på at de krisesentrene som oppgir at de har nok kompetanse, fremdeles har ansatte som selv mener de har behov for mer kunnskap innenfor fagområdet.

Med utgangspunkt i forskningen viser dette at kompetansen til de ansatte kanskje ikke er så god som den burde være. Det er derimot viktig å påpeke at dette ikke gjelder for alle. Noen ansatte føler de har nok kunnskap, mens andre føler de har behov for mer. Det viktigste er å tydeliggjøre at kompetansen de ansatte har kan være med på å ivareta barna.

9.0 Avslutning

Jeg har gjennom min oppgave forsøket å stille spørsmålet om barn på krisesenter blir godt nok ivaretatt under oppholdet. Jeg har tatt utgangspunkt i hvilken grad barna blir godt nok ivaretatt, om de får tilbudene de har krav på og om de ansatte har god nok kompetanse innenfor feltet. Barnas ivaretagelse er svært vanskelig å tyde fordi det finnes flere faktorer som spiller inn. Jeg har under mitt arbeid med oppgaven kommet frem til et grunnleggende spørsmål jeg stiller meg selv. Bør barn i det hele tatt bo på krisesenter? Forskningen på feltet gir ikke grunnlag nok til å drøfte spørsmålet, men det kan være med på å skape en diskusjon om forbedringene i krisesentertilbudene.

Vold er et samfunnsproblem det er viktig å bekjempe skadeomfanget av (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017). Regjeringen har laget en handlingsplan for vold i nære relasjoner der målet er å tydeligere belyse problematikken. Det har også skjedd store endringer innenfor krisesenterarbeidet etter at krisesenterloven kom i 2010. Barn på krisesenter har blitt satt sterkere i fokus gjennom muligheter som utearealer, aktiviteter og individuelle samtaler med barna. Gjennom Øverliens forskning ser en at barn i stor grad er fornøyd med tilbudene på krisesenter. Men allikevel viser forskning at det er store forbedringspotensialer når det kommer til bruk av egne samtalerom, fastsatte samtaler med barna, utearealer og aktiviteter (Øverlien, 2012). Fremdeles har ikke alle krisesentre tilbud om dette. Dyregrov (2010) skriver om barnets ettervirkninger av traumer. Han mener at jo tidligere man starter å arbeide med traumeutsatte barn jo bedre utgangspunkt er det for å kunne bekjempe skadeomfanget (Dyregrov, 2010). Det er viktig å skape en arena for å forbygge utviklingen hos barnet til det positive. Dette kan gjøres gjennom aktiviteter og individuelle samtaler tilknyttet volden. Her ser en igjen at selv om mye er bedret, er det fremdeles mye det kan arbeides videre med for å forebygge og skape et enda bedre utgangspunkt for barn som bor på krisesenter.

Jeg tror det viktigste arbeidet videre er skape en trygg arena på alle 51 krisesentre rundt om i landet. En arena med lik tilgang på uteområder, individuelle samtaler og aktiviteter. Et krav om at alle krisesentre skal ha dette tilgjengelig. En annen viktig faktor er mer kunnskap og kompetanse til de ansatte. Jo bredere kunnskap de ansatte har jo tryggere vil de bli på sitt arbeid med å hjelpe de voldsutsatte kvinnene og barna ut av volden.

Webb (2001) beskriver tiden på krisesenter som ”et vindu av muligheter”. Han forklarer at å gå glipp av muligheten betyr å gå glipp av anledningen til å forbedre et barns liv her og nå (Webb, 2001). Jeg mener at dette er en god beskrivelse av hvilke forventninger en skal ha av et krisesenter. Det skal være et vindu av muligheter. Muligheter for seks år gamle ”Siri” til å vite hvor hun er og hvorfor hun er der. Det handler også i stor grad om at ”Siri” som beskrevet innledningsvis skal føle seg trygg i en kaotisk tilstand. Ut i fra min tidligere beskrevet forforståelse ser jeg at grunnlaget for spørsmålet fremdeles synes å være tilstede. Ut i fra forskningen og diskusjonen som foreligger kan det tyde på at det i stor grad handler om

at de ulike krisesentrene har samme utgangspunkt, men hver sin forståelse av hvordan de skal skape god nok ivaretagelse for barna.

Litteraturliste

Auburt, W. (1985) *Det skjulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bakketeig, E., Stang, E., Madsen, C., Smette, I., Stefansen, K. (2014). *Krisesentertilbudet i kommunene. Evaluering av kommunens implementering av krisesenterloven (Rapport nr. 19/2014)*. Høgskolen i Oslo og Akershus. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Barne-, ungdoms og familieetaten (2009). *Elektronisk håndbok "Barn på krisesenter". Et verktøy for hjelpeapparatet i oppfølging av barn som kommer til krisesenter sammen med sin mor*. Drammen.

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2016). *Krisesentre*. Hentet (16.04.16) fra URL:http://www.bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Krisesentre/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2014). *Rapportering av krisesentertilbud 2013*. Oslo.

Blindheim, A. (2011). Hvordan traumatisering påvirker hjernen. I U.Heltne & P, Ø. Steinsvåg (red.) *Barn som lever med vold i familien – Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. 5.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Dyregrov, A. (2010). *Barn og Traumer: En håndbok for foreldre og hjelpere*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ehrensaft, M.K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H. & Jognson, J.G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71, 741-753

FN-sambandet (2016). *FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen)*. Oslo. Hentet 04.05.16, fra URL: <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen>

- Gamst, K.T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget
- Haake, K. (1999). Barneperspektivet - en forskningsstrategi. I Christensen, C.L. (Red.), *Børn, unge og medier: Nordiske forskningsperspektiver* (s. 193-207). Gøteborg: Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (NORDICOM-Sverige). Hentet fra http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/127_k_hake.pdf
- Heltne, Unni og Steinsvåg, Per Christian (2011). *Barn som lever med vold i familien – grunnlag for beskyttelse og håp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jonassen, W., Sogn, H., Olsvik, M, V., Hjemdal, O.K. (2008). *Kunnskap, kvalitet og kompetanse. En nasjonal utredning om krisesentrenes kompetanse og tilgjengelighet*. (Rapport nr. 2/2008). Oslo, Norge. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S
- Jonassen, W. (2014). Vold mot kvinner, historikk og status. I, K. Narud (red.) *Vold mot kvinner* (s.37-51). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2014-2017). *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Krisesenterloven. (2010). *Lov om kommunale krisesentertilbud*. LOV 2009-06-19 nr 44. Hentet 12. April 2016, fra <http://www.lovdata.no/all/hl-20090619-044.html>
- Krisesentersekretariatet (2005). *Hjelperens rolle – i arbeidet med voldsutsatte kvinner og deres barn*. Oslo: krisesentersekretariatet.
- Kjær Jensen, Mogens (1988) *Interview med børn*. Socialforskningsinstituttet. København.
- Midjo, T. (1992). *Barn på krisesenter for mishandlede kvinner: Et forprosjekt*. Trondheim: Norsk senter for barneforskning.
- Narud, K (2014). *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

- Natvig, K, A. (2015). *Helse og samfunn; Krisesenter*. Hentet (09.04.16) fra URL: <https://sml.snl.no/krisesenter>
- Nasjonalt kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress (2016). *Vold og overgrep*. Oslo. Hentet 12. April 2016, fra: <https://www.nkvts.no>
- Raundalen, M. (2008). *Barna på krisesenteret: en samtaleguide*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Redd barna (2015) *Veileder for frivillige på krisesenter: Frivillig aktivitet med barn på krisesenter*.
- Schulz Jørgensen, Per (1988) "Børn i en foranderlig verden", i Kjær Jensen, Mogens *Interview med børn*. Socialforskningsinstituttet. København.
- Smaadahl, Tove: Krisesentrene som intervensjonsarena for voldsutsatte kvinner og deres barn i et livsløpsperspektiv, i Narud, Kjersti: *Vold mot kvinner*. Cappelen Damm (2014)
- Terr, L.C. (1991). Childhood traumas: An outline and overview. *American journal of psychiatry* 148:10-20.
- Torsteinson, S. (2011). Små barn utsatt for familievold. Fokus på diagnoser, psykobiologi og tilknytningspsykologi. I U.Heltne & P, Ø. Steinsvåg (red.) *Barn som lever med vold i familien – Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Webb, E., Shankleman, J., Evans, M. R., & Brooks, R. (2001). The health of children in refuges for women victims of domestic violence: Cross sectional descriptive survey. *British Medical Journal*, 323, 210–213.
- World Health Organization (2016) *Definition and typology of violence*. Hentet (27.04.16) fra URL: <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>
- Øverlien, C., Jacobsen, M., & Evang, A. (2009). *Barns erfaringer fra livet på krisesenter. En landsomfattende studie om flukten, oppholdet og forestillinger om fremtiden*. Oslo, Norway: Norwegian Center for Violence and Traumatic Stress Studies. (2/2009).
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øverlien, C. (2012). *Krisesentre som en intervensjonsarena for barn som lever med vold i hjemmet*. Norges barnevern. Universitetsforlaget.